

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG47N0020

ชื่อโครงการ : โครงการการมีส่วนร่วมสร้างประวัติศาสตร์แม่แจ่ม 100 ปี
จากเมืองแจ่มสู่แม่แจ่ม ประเด็น “ผ้าตีนจก – ผ้าทอแม่แจ่ม”

ชื่อนักวิจัย : นางฝอยทอง สมวภา

คณะวิจัย : อภิวัฒน์ คนใจบุญ , เกศริน ต๊ะคำ, สุรินทร์ คำโมนะ

ระยะเวลาโครงการ : มกราคม 2547 – ตุลาคม 2548

งานศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ผ้าตีนจก – ผ้าทอแม่แจ่ม 100 ปี มีจุดมุ่งหมายสืบค้นความเป็นมาของผ้าตีนจกแม่แจ่มว่าเป็นมาอย่างไร สืบทอดและเป็นอยู่อย่างไร โดยให้ความสำคัญจากความรู้ของช่างทอชาวบ้าน ตั้งแต่รุ่นทวด ย่า ยาย แม่ ลูก แต่ละรุ่นใช้วัตถุดิบ คือ ฝ้ายเหมือนหรือต่างกันอย่างไร แหล่งวัตถุดิบแต่ละรุ่นหามาได้ยาก – ง่ายต่างกันหรือไม่ พื้นที่การศึกษาวิจัยหลัก 14 หมู่บ้านของตำบลช้างเคื่องและตำบลท่าผา นอกจากนั้นยังศึกษาเปรียบเทียบหมู่บ้านที่ทอตีนจก (บ้านใต้) และหมู่บ้านที่ทอตีนจกไม่เป็น (บ้านเหนือ) ตลอดถึงวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ในแม่แจ่ม และนอกแม่แจ่ม

จากผลการศึกษาพบว่า ช่างทอตีนจกลายโบราณจะสืบเชื้อสายต้นตระกูลมาจากบ้านอาสาม ต.ท่าผา และผู้หญิงแม่แจ่มเชื่อว่าทอตีนจกเป็นทุกคน นอกจากนั้นยังพบว่า ช่างทอตีนจกส่วนใหญ่ค่อนข้างยากจน ทอตีนจกไว้ใช้เองและไว้แจกลูกหลาน ไม่ได้ทอเพื่อขาย

กระบวนการในการวิจัยผ้าตีนจก – ผ้าทอแม่แจ่ม เป็นไปในแบบของการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ชุมชน ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ในรูปแบบของการจัดเวที เช่น เวทีการตรวจสอบข้อมูล เวทีคืนข้อมูล ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกับทุก ๆ ฝ่าย และนอกจากนั้น ยังมีการศึกษานอกพื้นที่โดยมีทีมกลไลฯ เป็นผู้ประสาน ชี้แนะแนวทางการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ผลที่เกิดจากงานวิจัยชิ้นนี้ คือ เกิดการรวมตัวของกลุ่มช่างทอรุ่นยาย รุ่นแม่ ตั้งเป็นกลุ่มจ้อย – ซอ และแตกสาขาทำถั่วเน่า ข้าวแคบ บ้านไร่ กำลังจะต่อยอดทำถั่วเน่าแผ่นปรุงรส และที่เป็นผลประโยชน์โดยตรงกับช่างทอทั้งแม่แจ่ม คือ การมีโอกาสได้นำผ้าตีนจกแม่แจ่มยื่นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ยื่นต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์